Массе а мехний пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 17 февраль, 1973 шу. ● № 21 (5284). Мах 2 кеп

КОММУНИСТ—ФЕРМЕ

Грозненски района номер 3 йолча сомий-бацдаларий совхоза шурий-товарни ферме сийдеш а лаархIаш а ва коммунист Алексанов Арам Иванович. Цо машар боацаш кьовсам лоаттабу балха тIа хIоачамбоацараш ца хилийтара тIехьа, кьасстта тернам тIабохийт доакъар хоомбеш леладара. Партийни, кхыча активистташца, хIокъа тIахьожама группа чIенашца цхьана доахангара мел шура ВоанкIс хьожаш проверяш ю, тIахьонам лоаттабу доакъар дIа мишта ухийт, хIоачамбоацараш гуча а доахаш уж цигта дIадоахийта вIашIехьдоех. Ферме агитатор ше хиларца бонкха кхетама болх бу коллективе, из оарцагIебох план а тIаийца социалистически денхараш кхоачаш а тIехкхоачаш а дара.

Дукха ба цу тайпара балхах дог лазаш, нъахьегамца коммунистически уйла йолаш, из уйла кхыча дегашна йоссавеш бола коммунисташ. ПатIилгIча пIанаш кхоачаш а тIехкхоачаш а ева хьажа латташ, кхычарна шоай ХьаьналгIа нъахьегамца масал тешаш, юкъарча хьайбашнара дукхагIа продукци яннхара шоашш ца кхоош болх беш коллективаш йолаш ферташ дукха я вай республике. «Ермоловский» коатIарча оалхазарий совхоза МТФ агитатор а коммунист Кадырова Яха. ДIадахача юбилийни шера цо толаца кхоачашдар ше тIаийца социалистически денхараш, хIара биттача IаттIагара 3800 килограмм шура а йоьхкаш. Уьх шера 4000 килограмм, яннхъ дош денна цо. Цунгара хьокхам эшаш болх бу кхыча хьайбаш лелIдераша а.

Е хьэщагIрыа вай Урус-Мартана района «ГIойтинский» совхоза хьайбай боахам лелабу коллектив. ДIадахача «шера социалистически денхар 1030 тонн йолаш тIа 1063 тонн шура ехнар цо паччахьалхенгга. ПатIилгIча кхоалагIча, хозднмбеча шера хьайбаш леладераша йолаьлча социалистически яхьа юкъе а баха совхоза болхлоша толаме дIакъу шоай нъахьегама вахта. Уьх шера хьалхарча квартале 2000 центнер яннхъ сача 2200 центнер шура яннхъ ваьна денна деш кхоачашдеш да. Уж толаяш коммунистий хьалхенца доахаш да.

«1972—73 шерашка» Iан замалахь хьайбай продукташ йоахинген йохчийгеи алсамдаккхара хьайбаш леладорий Ерригсоюзни социалистически яхьа «оарцагIрас» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Советa, ВЦСПС соцама бонкха тернам тIабохийтаб юрташнарча партийни организацеша, фермешнарча кьахьегамхоша.

Цхьа бутти ах бутти дIабашнаб уьх пятилетка хоадамбеча шера. ДукхагIболча хьайбаш лелIдераша хоаначашю паччахьалхенгга дух, шура, фуаш дохкара пIанаш. IIдадахача шераца нийсбечу паччахьалхенга дух дохкира 51 процент, фуаш — 33 процент лаахденнаг. ДикагIа хьайбай боахама нулгалде пьнна Наурски, Шелковской, Ведана, Гроэненски районий партийни организацеш.

Суннненски района «Путь к коммунизму» колхоза номер 3 йолча ферме, хIара денна тIанкет паччахьалхенх хьалхашнара шура дIаилара денхар, йоацаш я автополиивод, хьайбаш бIеха да, бонъюнца вIашагIьолла социалистически яхь иц, балха итогаш яц. Из дерриг а га ферма коммунистата бIаргагIуу а да. Уж тайпа фермаш хIара а нIеэнга яц хьайбаш боахамашна, Партийни комитеташ, бюроша, фермашнарча пагруппаша хьадза тIаьхьонан лоаттабе беза планаш а тIаийца денхараш а хоачаш мишта ду хьожаш, хIъаьта мишта хьажа еза хьайбай продуктивность лакхъара чанхьара лаьрхIа гIулакхаш чанх мишта доах. Коммунистан ба уноаза хьонхам телаш а нах шоашта тIехьабоахаш а хила безараш. Терхал ца деш, балха хьожаш дIа ца доанихкаш дита йиш йу фермашкара механизмаш болх ца беш, оборудовамех пайда ца эцаш, деъкъар хьайбашта дIаллалург кийч ца деш санна дола цхьаннга я гIалат, цхьаьнга а хьоачамбоацар.

Коммунистий мишта машар хила йиш яц хьайбаш леладераша юкъера социалистически яхь моттийта лелларца, цхьаьдоча боахамашна хьайбаш леладераша болх бара а сапайара а лерттIа хьалаш IалашъЦа дарца.

Республика хьайбаш леладераша уьх шера тIаийцад юкъера лаьрхIача хIара ахоабача IаттIагара 2250 килограмм шура яннхъ, хIара 100 IаттIа тIехьара 88 IасилгIа хьалнхеде, паччахьалхенга 91 эзар тонн шура, 36,5 эзар тонн дуьх дохка. Уж дIенхараш ахоачашдеча коммунист хьалха латташ хила веза.

ХIанз эттача хьалашна хьайбаш боахамера болх чоалхане а бехкгонхаме а хиларца цхьана сийдолаш а ба. Дукха ха йисанц хьайбаш IанIара доха. Уьхара хIара ферма болхлочунна моттиг я шийна ёу карагIдоах хьахьонха. Из ёу яхийга да аьчча, из да юртарча коммунисташ шоай деррига хьинар, говзал хьайбай продукци дукхагIа а дарегIа а яхара, хьайбаш лерттIа IанIара дахара уйла тIанхийта-еза яхийга, из дара хьайбай боахамера деррига'бохлой варцагIа бахха беза яхийга.

Дика толамаш доахаш цакхбаккхар дIадаха шу Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза доярка Газиева Банатус. СССР-ни Мосты ГIалгIайни автономни 50 шу дизара сийна хIара IаттIагара 2400 килограмм шура яккха социалистически денхар тIаийналлар цо, дин 2150 килограмм хIинаьча. Шиъ дош диззаш кхоачашдар цо. ХIара хьокбача IаттIагара юкъера лаьрхIача 2596 килограмм шура хьакхар.

Газиева Банатус духьышха балькха толам баш яц. Дика чакхъьыккхар цо баохIлагIа пятилетка а.

ХIэта цо хьийгача кIира, дахьача толамаша лакха мах а бан—Къхьагема Шоча Байрахь оРден елар Банатусайна. Цуьг совгIа тIе «ЗИЛ» — шин металл, Ленински Юбилейни медаль.

ИйслагIча пятилетка хоадамбеча уьх кхоалагIча шера, дIадаханча шера тIаийцачул а лаьхьагIа социалистически денхар тIаийлад Банатуса—хIара кхоабача IаттIагара 2500 килограмм шура яккха. Шекоо ши шиъ денхар Газиевас кхоачашдерзкхларах Цунга тешал ду январь беше цо баьккхача толаьо а.

Байнаха бетта планагIа хIара кхоабача IаттIагара кхъера лаьрхIача 166 килограмм шура яккха езаш хиннача 205 килограмм яьккхай Банатус.

Шиъ нана Газиева Банатус саина доярка ЦIда а дахьлад ГазиевIа Алпатус а. ХIаназарчоа Iаьсий хелаеш я из. ИкъабIакъа, Iасилгашта де дезар Iунах а дан муьлха йолаш ма ваьна юхе, тIе доркай говзал Iомаеш йоаьсех Алпатус.

СУРТА ТIА: Ачхой-Мартана «Самашкинский» совхоза доярка Газиева Банату.

Х. МАГОМЕТОВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬЕ БАЬННАРИЙ ТОЛАМАШ

«1972 — 1973 шш. Iан замалахь хьайбай продукташ йоахиден кийчьелгеи алсамдаккхар дуьхьа хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь «оарцагIрас» бола КПСС, ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцам дег тIара кхоабаб а баь уьх шера мемота дукхагIа хьайбай продукци яккхара шера яхь яьлар Ведана районна колхозашта юкъе.

Хьалхе йьккхай Ордженикидзе цIерагIа колхозе Карл Марксен цIерагIа колхозе хьайбаш леладераша.

ЗалаеригIа доахо лелазар а долаш IIлацагIа уьх шера паччахьалхенга 90 тонн дуьх дохка деданз я Орджоникидзе цIерагIа колхоз, хIара заданена цхьан кварталехь планагIа — 35 тонн. Кварталын план шозза совгIа тIехкхоачашъшлй колхоза хьайбаш леладераша. Паччахьалхенга доккхаг 72 тонн дуьх.

Карл Маркса цIерагIа колхоза хьайбаш леладераша паччахьалхенга заланеца цхьана йолча кварталын планагIа доаккха деза 30 тонн дуьх дар. Паччахьалхенга 50 тонн совгIа дуьх доккхаг Карл Маркса цIерагIа колхоза хьайбаш леладераша.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЛАКХЪЕРГЬЯ КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ

1973 шера дола г. Грозненрча Октябрьски района болхлоша, инженерно-технически болхлоша, ГIулаккерча наха тIаийца социалистически деххараш

КПСС XXIV съезда решенеш дахьккар дIадаха шу Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза доярка Газиева Банатус, СССР-ни Мосты ГIалгIайни автономни 50 шу дизара сийна хIара IаттIагара 2400 килограмм шура яккха социалистически денхар тIаийналлар цо, дин 2150 килограмм хIинаьча. Шиъ дош диззаш кхоачашдар цо. ХIара кхоабача IаттIагара юкъера лаьрхIача 2596 килограмм шура ьъкхьакхар.

Газиева Банатус духьышха бальккха толам баш яц. Дика чакхъьыккхар цо баохIлагIа пятилетка а.

ХIэта цо хьийгача кIира, дахьача толамаша лакха мах а бан—Къхьагема Шоча Байрахь оРден елар Банатусайна. Цуьг совгIа тIе «ЗИЛ» — шин металл, Ленински Юбилейни медаль.

ИйслагIча пятилетка хоадамбеча уьх кхоалагIча шера, дIадаханча шера тIаийцачул а лаьхьагIа социалистически денхар тIаийлад Банатуса—хIара кхоабача IаттIагара 2500 килограмм шура яккха. Шекоо ши шиъ денхар Газиевас кхоачашдерзкхларах Цунга тешал ду январь беше цо баьккхача толаьо а.

Байнаха бетта планагIа хIара кхоабача IаттIагара кхъера лаьрхIача 166 килограмм шура яккха езаш хиннача 205 килограмм яьккхай Банатус.

Шиъ нана Газиева Банатус саина доярка ЦIда а дахьлад ГазиевIа Алпатус а. ХIаназарчоа Iаьсий хелаеш я из. ИкъабIакъа, Iасилгашта де дезар Iунах а дан муьлха йолаш ма ваьна юхе, тIе доркай говзал Iомаеш йоаьсех Алпатус.

СУРТА ТIА: Ачхой-Мартана «Самашкинский» совхоза доярка Газиева Банату.

Х. МАГОМЕТОВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

1973 шерара Старопромысловски района кхъхьегамхоша тIаийца социалистически деххараш

Республика къаьнагIйолча районна промышленносто, гIишлойн транспортни предприятеш кхъхьегамхоша СССР-а ах бIаь шу луэзнча юбилей дгаттIача тайпара нъахьабаар дуьхь яьх а йоаржаьх 1972 шера промышленносто-производство боарам 197 процент лаккбаьб, ара а уййа планал совгIа 543 эзар сома маьха продукци ехкай.

Продукцин дIаоахеца арахецина кхъхьегама овсарле лаккъара чотах дазъ.

Парте Центральни Комитета декабрьски (1972 шу.) Пленума решенешца хьалхе а лелаеш, КПСС ЦК, ССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК «1973 шера дола хьалхьабаьлча план хьанал къхьа кхоачашъера промышленносто, гIишлойн транспортен болхлой Ерригсоюзни яхь «оарцагIрас» болча соцама жоп а луш Старопромысловски района кхъхьегамхоша социалистически деххараш тIаэш:

продукци арахецара 1973 шера план хьанал къхьа, 29 декабре кхоачашъе;

планал совгIа 900 эзар сома маьха продукци йохка, ну дакъе: механизаца 40 эзар сома маха; трактерни-эрицеваш 45 эзар сома маьха;

прибораш, автоматизаце средстваш культурно - бытови товараш пхиза 60 эзар сома маьха;

рашин пхиъ-ирхъа предложенеши изобретенеши, НОТ-ен керда техникен белха юкъейолаларх шера 1 миллион сома маьха экономически эффект кхаьа.

35 миллион сома маьха поднрадни ГIишлой - монтажни балхаш де:

Грозненски газ чакхйоахача завода хьайбаш лелаеш кхъхьегамхоша механизаци юкъейолаларх балхаш долаш муьлх 3 процент дукхагIа дIа-йоха балха, планал 2,5 процент дукхагIа транспортни гIулакх де.

Къахьегама овсарлерча ерригача производство дегIайоагIлгIа кхъхьегама овсарле лаккъара чотах дац:

чурча ерригача резервеех бизза пайда эцар, экономе режим тIалерттта кхоачашъар, дикагIйолча технологически процесаш юкъейолалар, оборудовамех пайда эцар коэффициент лаккъар чотах:

къахьегама овсарле планал 1,5 процент тIех лаккъе;

продукцера дIадохийтар планал 0,5 процент кIезнгага тIехьа;

планан лаьрхIаяча 800 эзар сом тIех пайда боккха;

20 эзар квадратни метр нах чубха шеноп хьалде;

планах лаьрхIаяча совгIа болхча наха 65 эзар сома маьха промышленносто продовольственни товараш дохка;

Районна автобоахама болхлоша деккар тIаэш:

Мухь сихагIа дIаккхачийари наха доаттаду гIулакх товарни, мухь тIабоаш автотранспорт кIезнгагIа лекъар, муьлх тIаботтари тIера Iобаккхара балхаш деча хьалхенгга механизаци юкъейолалар балхаш долаш муьлх 3 процент дукхагIа дIа-йоха балха, планал 2,5 процент дукхагIа транспортни гIулакх де.

Къахьегама коммунистически уйла йолаш къахьегамхой хьалхенгга КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъера хIара кхъхьегамхоча лоаца дакха доккхаг ха хилийтара шера болх а боарабаь Старопромысловски района промышленносто, гIишлойн транспортен болхлоша, инженерно - технически болхлошен гIулакхерча нахен шоай ерриг а йиъненга опыт дIадогIуш Iаьвлоча дукхагIен дикагIа йолеп продукци ялара, 1973 шера хьинаре къхьегара.

Социалистически деккараш партийно - болхама активна районни собране дийца а дийца тIаийца.

Новкъоста Л. И. Брежнева А. Хаммер тIаэцар

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева 15 февраль Кремле тIаийлар советски организаценошца переговоаш дIахоаш яра Москве вена американски деловой гIулакхдан вовзаш вола викал Аьмаша Хаммер.

А. Хаммера вай мехкана цхьа-на корта а болаш дола дика гIулакхаш лелаздар нижь, лаьцаб Советски Iьвлаа дIахьажа хьалхарча перапке а, Цу перапка А. Хаммера къамаьл даш а шуна дIа-ъа кхьаьнаш ахуьхьа-таш а хиннаб из. Дукха ха йоаш-шаш А. Хаммера совгIата советски хIлакх делар В. И. Ленина кхьаьна письмо, ша подлинник.

Уьх тIехььарча хана шерзуьн латтача советско - американски торгово-экономически гIулакхаш тIа юкъе хьинарг дIакъа дацара чийсса А. Хаммер ишта чIогIа Iан хьаьнаш Советски Союзни СШАн юкъе культурна дакъе дIа-ъа леладу гIулакхаш дегIадахкар а.

ДIа-ъа кхьаьнаш деча хана Л. И. Брежнева баркал ьълар А. Хаммера цо ленински документаш даларах, белгалдькхар тайп-тайпарча сфераша эай шин мехка юкъера контакташ цхьана леладу гIулакхаш шерзара юкъе по лоаца дакъа. Цу хана белгалдьккхар, Советски Союз Америка ВIашагIкхийтача Штаташца торговин кхиъдола экономически гIулакхаш оагIонн ихьатаррарча бокьонниш вIаши гIолбе хиларен лаьра тIа дегIаьхуьлара тIехьалатташ даьн хьайбаIаш хилар.

(ТАСС).

«ПРОГНОЗ-3»—СИГАЛА

Космически аре тахкара программа хьежжа 1973 шера 15 февраль московски ханах 4 сахьт 12 минут ьъча Советски Союзе сигалъхьийтай 1972 шера «Прогноз», «Прогноз-2» яхача автомтически обсерватореш дIадолаш тохкамаш дIахо де лаьрхIа йола «Прогноз-3» яхача автоматически станци.

«Прогноз-3» яхча станце, хьалхагIа яхийча цу тайпан болча шин станце а сайна, тохкамаш дерзда Маьхах лелхача гамма а рентгеновски а сердалонашта, Маьхла шлазма хIапарашта, хIьа-та ишта Iьлаттанна гонахьара космически аренера магнитни полеш а Iомаеш ца Маьхах, кхохкабаларо плацеташта кхъера средаеш дIьлаттаи магнитосферанеча мел Iоатлъюм бу хьажар духьа. Станце доаал — 845 килограмм.

Станци Iьлаттан спутникий лаьхьагIатической орбита тIа яьккай ухь тайпара параметраш а йолаш:

—Iьлаттан тIехенна эгара духьагIа гаьна йьнна хана (апогее) — 200 эзар километ;

— Iьлаттан тIехенна эгара духьагIа гаргаенна хана (перигее) — 500 километр;

Iьлаттанна гонахьара горбоккха за — 96 сахьати 23 минута;

— орбита оагIора лаетар — 65 градус Iьлаан аппаратурал-совгIа станце-тIа а 928,4 мегагерца частотагIа - болх беш йола радиопередатчик, орбита элементаш ийца-ъста радиосистема, приборашен Iьлаан аппаратуран бечь балхах йола даанеш Iьлаттан тIа Iоатула радиотелеметрически систем.

Телеметрически информаце дангIа станце тIарча ерригача системашен Iьлаан аппаратуран болх боаррамагIа бу.

(ТАСС).

КПСС ОБКОМЕ, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ, ОБЛСОВПРОФЕ, ВЛКСМ ОБКОМЕ

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ

«1973 шера ялаш Iьлаттанаера йолаш кхьйола продукташ дукхагIа яхарш кийчьера дуьхь ю-хагIа боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь «оарцагIрас» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамга а 1973 шера 2 январе ахабаьннача «1973 шера ялаш Iьлаттанаера йолаш кхьйола продукташ дукхагIа яхарш кийчьера дуьхь ю-хагIа боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь «оарцагIрас» де дезарий Министрий Советаш, РСФСР Министрий Советаш соцамга а хьежжа КПСС обкома бюрос, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо; ВЛКСМ обкомо соцам бан:

Къахьегама овсарле лаккъара, Iьлаттанаера культура тоьара, техникан пайда Iаккъа эцара, Iилманен толамаш йолча опыташ кхоагIдолаьнарш массе метте юкъекхъахьара, колхозни союзни производствен-ерриге кхийола резервааш овсаргIьхара дарда тIа 1973 шера ялат, коартолаш, баьлалаьрзаш, шекара сиокла, Iьлаттанаера доахаш, доакъарий, кхыйола культурнаш чIогIа хьунаш хьокъаьнаш дукхагIа гулъара дуьхь хIара колхозе, совхозе, бригаде, звене, юрташкарча беррига-ъа къахьегамхоша юкъе нийса бола социалистически яхь йоаржаера гIулакхаш шерра массово - политически организаторски болх пIаболабара КПСС горкомаши райкомаши, ВЛКСМ горкомаши райкомаши, гораййисполкомаши, юрта болхама Министерство, совхозий Производственни объединеташ, «Чечспиртпромо», «Консервпром» ґест, кхыйола юртахьара, предприятеш, партийни, профессиональни, комсомольскаш организацеш, колхозашна совхозашна деккарийла е.

Социалистически яхь керттера хила беза хIара колхозо, совхозо, районо, республико, ерриге юртахьара боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаера дезарий районо, республико, ерриге юртахьара продукташ яларен лаьрхIаяхкаш болхарен хьокъаьнаш дукхагIа гулъара дуьхь хIара колхозе, совхозе, бригаде, звене, юрташкарча беррига-ъа къахьегамхоша юкъе нийса бола социалистически яхь йоаржаера гIулакхаш шерра массово - политически организаторски болх пIаболабара КПСС горкомаши райкомаши, ВЛКСМ горкомаши райкомаши, гораййисполкомаши, юрта болхама Министерство, совхозий Производственни объединеташ, «Чечспиртпромо», «Консервпром» ґест, кхыйола юртахьара, предприятеш, партийни, профессиональни, комсомольскаш организацеш, колхозашна совхозашна деккарийла е.

Ерригсоюзни социалистически яхь лелаеча юкъейгIа балха къахьегаста йьхьа проверкаш, итогаш е еза, результаташ дIайоазийтарен дIаши нийсьелгеи балхаше деза. Социалистически яхье трудовни тIех лакхъьыча звеньяй, бригадай, отделеней коллективашта, лаьттан лелаеча хьалхагIтарашта моральни материальни поощреш яра хьалха гIулакхаш чакхдаха деза. Моральни поощреш яра, сийлен Доска, къахьегама сийлен Книга, Цlе памперан, кхыйола формаш оттайола.

Йалта оарцагIа кхыйола культурни хьуъкъьяна, яхара, паччахьалхенгга бухара йолаш тIаэтта доахаш доакъарашца Iаланцлорар, котбоахама продукташ яларен дIабоаб мах лоттбаре, тIаийца социалистически денхараш кхоачашдеча хьокъаьнаш ягара тIех лакхъьыб йола отделенеш, бригаданш, звеноаш Ерригсоюзни социалистически яхье котъьнайнарш доахийан хилар оттаьолаш.

РСФСР Министрий Совета соцамга кхежжа:

звеноашта, бонгалашта, отделенешта, колхозашта, совхозашта, паччахьалхенга кхыча боахамашта тела хIаоаьр 500 сомгага 1000 сомгга кхоачаш йола 50 эзар премн оттайола. Ахчан премн звеной, бригадаи е отделене колектив йола юртахьара тайпара юкъе пайда эцаш дола культурно-бытовой гIулакхаташ лаьрхIа предпочташ эпарга пIаъхийта мегарга;

Iьлаттанаера лелаеча хьалха латтаяша тела IаIоаьлар 90 сомага хIаччалца мах болаш дола 120 маьхера соагIат оттайола;

Республикера, крайа, областнаш тIех лакхъьыча звеньяй, отделеней коллективашта — Ерригсоюзни яхье котбьнайнарш доахийтарен — Ерригсоюзни яхье котбьнайнарш доахийтарен — Ерригсоюзни яхье котбьнайнарш доахийтарен

ТIАХЬОЖАМ ЛОАТТАБЕЛГА—НОВКЪОСТАЛ ДЕЛГА ДА

Администраце балха гIулякхашта ТIАХЬОЖАМ лоаттабелта чакхлоаккхача хана Грозненски бурулеттача балхий управленце партийни комитето лаьцна лоаттаяь КПСС XXIV съезда решенеш. Из деча хана оахь пайда эц балха тайп-тайпарна формацеи методеш. Кест-каста боахама кулгалхой балха отчетаниа, къаьст-къьсташа коммунистий локлардашка ладувеI партийни собранешка, партком партбюрочи заседанешка, производственни участканкарча коммунистша шоай болх пIан-тIехьбаккхарх партномера хоам бевгIа Iалацаьа. Цу къьмакъь де боагIаш болх бола беш я партКомен цехонн партийни организацийн лаьрхIа комиссеин а.

Администраце балха тIаьхьожам лоаттабелга оаха боахама кулгалхошта пачкъалъакхет планни социалистически деккхарашн къьмакъара массе тайпара новкъостал делга санна лерхI, пудуьхьа цар практически гIулякхашта кхъе лелхаш тхо, тIагара доал даккха гIертаь. Бакъда, производства чоахлачеча дешаша тхо юстара гIертаьга лаш иа.

Цу къькъезъа хьокхаме пр дIадахча шера декабрь хинна партийни соболан. Цига дийцр «КПСС XXIV съезда дIа ма дехъара № 1 йолча районни инженерно-технологически служба партийни организацце технико-экономически хьокхамаш тоадара колектив оарцагIьяккхера дечохь дола доцц.

Цу парторгинзаце чувоагIа 57 коммунист. Царех 96 процент бараш производстве кхъьсаган бо. Царна юкъе итташ ба лакха квалификаци йолча бурулеттераш, шолай гIулякх тIехIика товзаш бола говзанчаш. Цу служба производственни коллективана толамо кхоачашъяьлъ производственни пров-ссаш, дикка тоадаьл технико-экономически хьокхамаш. Из ишта хилар дукхъаха лаььке партийни организацеч тийша дар.

Бакъда, цар балха юкъе пола кхоачамбозанарах а хьагучадьхар партКомо. Партборос цкъаьа дувца уьттадеш хинна дешаш дувца лоарХIам- хилиар, тIаьта къьсеран лиьгIа тIехIикьбаккхарца, балха ханах биззе пайда эларна, бурулеттара технологи тоаърца дувзаденнача гIулякхашта уьхьа терам тIаьхьийтаяр, Технико - экономически хьокхамаш лаклелера керттерча лаьмъе уж дешаш корта болаш лелаьар- та хьежжа мара Iалаяьле йиш ец. Хьаьта партборос цу гIулякха боагIача тайпара тIаьхьожам лоаттабеен аттина цу къькъезъа хинналбалера инженерно-технологически службана къ- ргарIаьлшар кхы а локкхаеIа хургдар. Цудуьхьа партбюрох безж баьккхар партКомо, иун терам производстве кертера дешаита тIаберзабетга тIаьлийхар.

Боахама кулгалхой гIулякхашта тIаьхьожам лоаттабеча хана тIаьййо решенеш кхоачашъна хаддаьзеи цIенхаттаран тIаьхьожам лоаттабелга Iалацаье гIерт партКом. Из дагалъяьна управленце юкъъера партийни собране дуьшт оттаяр оаха производстве партийни кулгалхелера тоадара дош. Цига гучадьлъяр цкъьайолча цехонан организацеен партгрупанеен из болх тесташ болабелга. Цу къькъезъа цар кIезига тIаьйийна решенеш, цкъьайкъа цкъаза уж кхоачашъяьа ха йийлаш, цу гIулякх белхитокхаш болх иьа белгалбаьхап. ДIаъо йодача хана из гIулакх тоадар дуьхьа решенеи кIезигаIа ца а ййеш уж хоадамбозанарах, цкъьлацка латта лелхарин кхоачашъяьа тIаерзабетга товзарца дувзаденнача гIулякхашта уьхьа терам тIаьхьийтаяр, Технико - экономически хьокхамаш лаклелера керттерча лаьмъе уж дешаш корта болаш лелаьар- та хьежжа мара Iалаяьле йиш ец. Хьаьта партборос цу гIулякха боагIача тайпара тIаьхьожам лоаттабеен

ЯХЬ А ЛЕЛАЕШ ВІАШИ ІОМАЛУ

Дуккха ха хьалхагІа деш хьадоагІаш кхьахьегама. доттагІаш да Шелковской райо̀нера Ленина цІерагІера «Путь к коммунизму» яхачен колхозаш шурийтовариш фермаш коллективашца юкъе. Дукхха шеваш да цаг шоайла яхь лелаю. Пятилетка хьоалагІча шера а ДІахо хьоп я из. Яхье яьнначу коллективаша каст-каста шоайла дІа-хьа делегацеш ухийт, лаьрххІа вІаши теркалду шоаш доаха толамаш, толашагІа йола опыт дІа-оха эш.

Пятилетка хоалаьмбеллачул шера хьалхара бутт чакхбаннаб. ТІагІерта кхьахьегара белгалбалькхар из яхье бІаьнача цу фермай болхлоша. Цхьабакъда, результаташа хьахьекхар ГІулакхан ленинний дикагІа желаш хилар, уж хьалхабаьнаб. Деття доахан лелалора хьалап цхьатарра долллашъка а, деннеи бийсаннеи юкъера лаьрххІа хІара Іаттахар цІа йолчча хьалха шура цар уьк деношка барх] килограмм совгІа я. хІьхьа «Путь к коммунизму» яхача колхоза шурий-товариш ферме хІара бетташ. Доахьарш долаш да, хьайбаш чудоахаьду поменшеш во из. Хьаьта шура хІанна яккха йиш йолчуьл а соацка яьхачуь, а кІезигагІа йоах.

Шоашца яхь лелаю ноакъостий болча деанеаш яхийта, «Путь гІулакхан мишта лел хьажа лаьрхІар. ЛархІа а лаьрхІар — цу сахьате хьоачаш а дир. ДІадахача кІиндгІа, денниццаьта вІалаца дага а доаш, цар шурийтоварши ферме «Путь к коммунизму» яхача колхозера делегаци кхьалар. ДІаяьна керта хьалха-хьа пресседатель Н. П. Травнин партКома секретара заместитель М. И. Кочеткова. Делегаташа юкъе бар МТФ заведующи В. А. Иванов, фермера дикагІоола доапрашш.

ВІашагІкхетар дІадоладелар Леннина цІерагІча МТФ заведующеца А. Н. Багаевца хьажа кхьамьлагара. Цо хьашшатта ма дарра дийнар ферме кхьахьегам мишта вІашТехьбаьккхаб, доахкина рацион мишта оттаяьй, фермера распоридок, доаркаата, бежа Іушта юкъе декхарш цІахьа мишта дийбад.

Цу ферман хІара ден денна Іатта 35 килограмм силос, 3 килограмм йол. 200 грамм концентраташ, шин килограммага кхачалаца люцерна хьоар тел. ДийлаьЬ шозза механизированно дент шига доахан.

«Путь к коммунизму» яхача колхозерча доярка Просковья Трибунскаяс хетт:

— Леннина цІерагІча колхоза шурий-товарши ферме шурий хьоанна 3,9—4 процент, хІьхьа тха бІарчуча ферме из дукхха лоцарІа я. Хіанад из шитта?

Хаттара доарІа жоп хьедаьлзар. Шурий хьоанал дукхагІча дакъе доахан кхабара распорядкех тийна. ДагадоахарагІа аьчча, люцерна хьоар деДкъеле тел леаннинаша доаханна.

ВІашТехьха-тІехьа хаттараш ду ферма заведуюшега а; шурий центнер яккхарга мел мах болча, ферма шура яккхара пачхьалкхен планаш мишта кхоачашъю, духхьашца дахкаь доахан мишта детт, бежа Іуй къаьхьегам мишта вІашТехьбаьккхаб ферме? Цу лерригача хаттараша дизза жопаш тел ферма заведуюше, зоотехника, ветеринарин лорю.

Цул тІехьагІа коровникашка, профилакторера, телятникара, семенной лабораторера хьежар «Путь к коммунизму» яхача колхозера ена делегаци. Ерриге поменшеш дика, стандартагІа хьалъьь я. Массанахьа а цІена, цхьаьнгара йолаш, цхьаьнга телятникаш чу, доахкаду Іаьсий, эшшаш дола доакъар тел царна, Іаса тІорабаьна моттиг яц.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза ферма заведующе В. А. Иванова белгалдаьккхар, ленниний фермера санитарни порядок шоайлагІеран дукха а дикагІа хилар. ЦІала чусецаеча кІоаргача чу гул а дош, дІаяьтедау ухъаза кхо. Хіанз кхо кхашка дІакхуьлаш латт.

Шийна зедеанарашца дуне Демахова Антонинас, «Путь к коммунизму яхача колхоза МТФ доярка:

— Леннина цІерагІча колхоза фермашка хьежача тхона ВІаргадайра, доахканна доакъаран дехкаран пар кхоч бІаьн яхъаза уйъа дукхагІа кІайохйитан хилар. КІоагашкара коронйкашкарча вийшка хьачетела сеназ дика я. Хіьхьа тха ишта дац из, Ниййка хьачетела сеназ тІоп лаьттен уший я. Из хіанад аьтта, грейферни погрузчикаца йоах из кІоага чура эьа, хІьхьа шу тІа болх бен вола саг ше дІачетела доакъарга дІахьажаш. Цудухьа пхо йиззе лаьтта ъуа вийшка. Хьайбаша духха бесам боацш дуь цу тайнара доакъар.

Юхдера а, хьамьлаш дьчуа, дІа-юха дагабаьнкачу тІехьагІа, «Путь к коммунизму» яхача колхозерча хьайбаш лелаДераша аьлар, леаннцин фермера дукхха дика, пайдана хІаннш бІаргалаДера шоашца. Из долла хІама шоай колективе дуьшарца цар, царех лукхха дарш хьанна а шоай балха юкъедаьха а хьожаргда шоаш, кхьаьста а доахан кхабар. царна гІулакх дар, организмни пунктс шура дІачугелар санна дараш.

— Декъар цаІ да вай. — йоах «Путь к коммунизму» яхача колхоза паркома секретара заместитела Кочеткова Михаила, — пятилетка коалагІчу кхоадамбеш доачаш шера соахкарчул дукхха а дикагІа болх белгга, мехка дукхаза шуро дулга.

Нагахьа санна цу колхозаш шурий-товарши фермаш коллективаша дІадахьана пятилетка шийна шера бабча балха анаиш ничка дала деааш да. фермаш хьаьдда лелаДераш оборудйоалорьеш, ферма кадьхьегамхоца шоаш деанна дош кхоачашцара?

Эгтара хьалха кхоа а беш рационага яьссйка тел доакъар хІара саго шийна тІаллата бекхтокхам хьетабеш бу болх, кхоа бу балха хьана, лакхьо шоай тарвал. «Хіара дийнаь — керда толамъ — цу деанзагІа кхъьег ферме хІаркне. ЦІудухьа доЬка да коллективна доахха толамаш а.

Колхоза председателен Эдоеев Абой истола тІа дІа дІабахача бетта сводка. Пачхьалхіхенга шура йохкера январь бетта тІаи тІехкхоачашъьлЬ ферма коллективаш солкхарчул дикагІа къаьхьега, хьокхамаш дукхагІа лаккде, Дьахенна деана дош кхоачашде лаьрхІа хІлар.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

4 февраль ший традиционни «Цаган Сар» яха цІей—бетта календарІа дола керда шу дездир халъха Монголе. Из да белгалду кооперированни арата Ди санна.

Ухх шерара цІей доккхийча къаьхьегама толамашца дездир монгольски хьайбаш лелаДераша: духьхьала цхьан шера хьаьккедьаь 8 миллион гаргта къона хьайба. Дерриг хьайбаш — республика кертера рузкъа — 23 миллионага яхоачаьи дийбад.

СУРТА ТІА: йоІ-жаІу дьгІеиашка.

ТАСС фотохроника.

Бехктокхаме ха

Партен правительстван хьайбай продукци йоаккхийгеи кийчъелгеи адсамдаккхар дуьхьа хьайбаш лелаДераш Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржкара тІахьехаш, бабча соцама жоп а луш, мамотта дукхагІа хьайбай продукци яккхара социалистически яхь а йоаржаьь дІадоладир йиСлагІча пятилетка хоадамбеш дола ер кхоалагІа иу тІадермесски района фермай бодхлоша.

Планагіа уьк шера 1270 тонн дулх, 4770 тонн шура паччахьалкхенна , дІаяла есаи ба района кхъхьегамхоЙ. ХІьхьа социалистически деихаран кхы а лаккагІа да. Паччахьалкхенга 1550 тонн дулх, 5800 тонн шура дІалел доп денпад района хьайбаш лелаДераша.

Уьк шера хьалхарча ' бетта балха яьча. итого хьахьекхар Іан здмалаль хьайбаш кхабара лерттІа кийчо яьча боахамашца хьайбай пицлучи яккхара хьажъехьа дика толамаш даха карагІдудлигара.

Масала, «40 лет Октября» колхоза хьайбаш лелаДераша январь бетта паччахьалкхенга 505 центнер дулх лехкар. Ах шера заланеца цхьан йолча планагІа дохка деачул 65 центнер дукхагІа да из. Шура дукхагІа яккхара районе хьажъехьа яхье хьалхьаьлар «Дружба» колхоза, КПСС горкома бюро члена Дикаева Хасарас кулгалду ферма. ДІадахача шера январь бетта ехкачул паччахьалкхенга 8 тонн е 35 процент дукхагІа шура яккхара из кллективе уьк шера.

Доахан дика Іанпзара а дальха шоаш пІайнйа социалистически деихаран хьнал хьалха кхоачашца лаьрхІа кхъьегаш ба хІанз иу ферма хьайбаш лелаДераш. Хіанз цар керттера теркам тІабахийтаб доакъара кхомбара, хьайбаш рационагІа кхабара, кхъьегама дисциплина чІоагІъьра. Хіанз хіара кхайбаша лу 5 килограмм люцерна, 6—8 килограмм тайп-тайпара компанетиш Іан Іанарца хььидьь ча, 5 килограмм сенаж, 18—20 килограмм силос. Цул совгІа шишна килограмм концентрированни доакъар а техий муж тел. Из эшпачча боарамагІа карбамид, мел, тух тассе кийобу.

Дика толамаш доахан ДІадоладьаЬ керда 1973 шу «Гудермесский» совхоза хьайбаш лелаДераша а. ДІадахача шера январь бетта хьалхха хинначуь 5 процент дукхагІа шура ьЬккхай цар байнача бетта.

Іа йермай кхъьегамхоита эгтара бекхтокхамегІа йола ха я. Дукхача боаханашка йеиташ кІезига дисад доакъар. Цудухьа хьайбашта дуча доакъара ихом бе йиш хуЛийтача резервеех, масала, хьайбашта тайп - тайпарча компанетишца хььли а деп ча телярх, кхьчох бизза пайда оцара, доакъар зекьа дола иа дара кхьасста теркам тІабахийта бена хІанз колхозий, совхозий, фермай кулгалхоша, специалисташа.

Ц гІулакхех тийна да тІаийца социалистически деихарап толамца кхоачашцар а.

И. ЛЮТЕРОВ,
Гудермесски района юрта баакхама управленеге керттера зоотехний.

ТОАЛУЙ ЛАТТ ФЕРМА ГІУЛАКХАШ

Доккхий да ух шера Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза шурий ферма болхлоша тІеййна социалистически деихаран. Паччахьалкхенга 70 тонн дулх, 300 тонн шура йоккха лаьрхІад цар. Хіьхьа малагІа ресиравп оборудйоалорьеш, ферма кадьхьегамхоца шоаш деанна дош кхоачашцара?

Эгтара хьалха кхоа а беш рационага яьссйка тел доакъар хІара саго шийна тІаллата бекхтокхам хьетабеш бу болх, кхоа бу балха хьана, лакхьо шоай тарвал. «Хіара дийнаь — керда толамъ — цу деанзагІа кхъьег ферме хІаркне. ЦІудухьа доЬка да коллективна доахха толамаш а.

Колхоза председателен Эдоеев Абой истола тІа дІа дІабахача бетта сводка. Паччахьалкхенга шура йохкера январь бетта тІаи тІехкхоачашъьлЬ ферма коллективаш солкхарчул дикагІа къаьхьега, хьокхамаш дукхагІа лаккде, Дьахенна деана дош кхоачашде лаьрхІа хІлар.

Шерра яьржай ферма болхлоша тІеййна социалистически яхь. Яьь дІабоалаьнаш ферма ветерагІан доярка коммунистица Героева Аьсет, Кобтоева Халиматпарте боаца Чаниева Лида, Гуммгеева Хадя, комсомолка Таниева Зайпат да. Хіара хлобана Іаттагара уьк шера цин эзар совгІа килограмм шура яькка доп денна цин. Хіьхьа царех хІарнне бетта. Цаьрех цаІ Героеван яькхачуьра. Хіьхьа эшпоча дунна гІю ле, хьекам бала юкье бокххгібгаш бен.

Ферме доадаІаш да бежа Іуй Бижнев Марзбики Хашиев Ахьмада. Цер цакхка а телхаш кьаьхегама дисциплина. Хаоттама моллагІчу хьалапка деорига ду цар хьайбаш меца а хьога а на датара, уж унахіена а долаш йайкача, екьача, цІенача хилийтара.

«Бежа Іуй хьайбашта" доакъар лелла бабар. Іу ханна наьхъа гола тоххача гучакьар кузова тІа цистерпо а даташ ферме йоаІа машина. Из лелаеш Ойпбе Султан эа. Ферме барда кхъьаш ва Султан. Хіара дийнаьх Гроэнера ферме шозза барда яь кхоачу из. Аты гІулакх дан на. къаьстта Іанна. Цхьабакъда, доахан дика хилар цхьан оагІоорахъа шийх тийна долта кхетадеча цо са тессача дена боал къоалабалдалца къьаьет.

Ишгта къаьхьегаи я уьк деношка ферма коллектив.

А. ХАШИЕВ,
тха соб. корр.

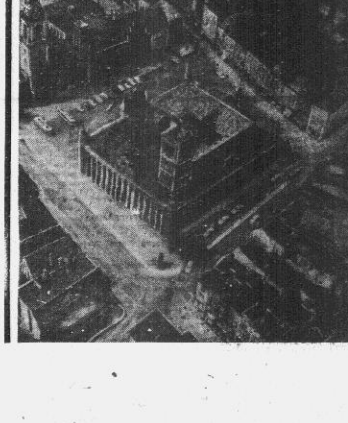

Николай Коперник вьь 500 шу дизарга

«МАЬЛХА ЕРРИГАЧА ОРБИТАШТА ЮККЪЕ...»

Дунен тІа хьалхалаттача дерригача адамаша уьк деношка болхалоошкх оспеспечивания кхъьа сийлахь-йохкача эргало ю, дунен гІулакхгечески система хьаьпи дегІайолаялъе йола полъсан хьалъа сийлахь-йоккха воІ Николай Коперник вьь 500 шу дизарга, Къьмара йолаоашш майра яьг а деи, дунен керла пайхьи ларбина, керла горизонташ хьайбалача. Іилиан изветорех пай хиннан Николай Коперник.

Торуньь яхача городе (Польша) вІалаьйна кирпеи дехьа 1473 шера (17 е 19 бокъонна хоша дан) феврале вьь Коперник. ЗІамига йолча хана дай боацан вьел вІалаьйна дийнаьх. Коперникан Лука Ваценродица — образованин сагаца, воккхача патриотица хьалхехьйнна. Шеко йоаццан Вьенцрода кирпеи дехьа хІама да шина новкъостаца Коперника тІеЬкхоа образованин яккхар а къеа йоаццан сатийнеи «ь вьяхар а. Тхьеста шу дьяча Краковски университете дена вахаь из церковнина бокъо а каноника (духовен дворянина) диплом а яккхар духьа.

Декъар а вьь тІадожалаьча продмета совгІа Краковски университете дика ВІашТехьдьаккха хиннад точин Іилиан хьежага. Математикен астрономин хьийхьа ха ца даиа гІорвьяьна педагоги лектори хиннача Бродзевскге. Цунгара Птоломея дунен геоцентрически системах кІоарга знанеи ийцай Коперника.

Птоломей - Александрийский вай эра хьалхаяне хьалхара II бІаьнерера вахьа астроном ва. «Альмагест» яхаш цІи а йолаш вай хенга хьакхьалъча шиЙ бокхача балха тІа Птоломея, грекоэллинеси астрономена, карагІа мел дьлнарашца дьнаІа а текъа, мирраздане шиЙ система хьаньй. Птоломей дунен система кертера башлло сенах лъьтай ьЬчча, из лъьтай, ттьтах сигалара дерриге терлаца шийна гонаьх кхеташ йола цхьан мотте латта центр цо лоарлхаш хинна хиларах. Цудухьа тІалай дунах геоцентрически аьнна ца цІи а (ге — лаьтта). Птоломея геоцентрически система духьала хиннаш дуне хьакхолларах библе тІа дуьшаеча, цхьаьнга церковнин кІиа ца духьала а ремешабар.

ВІашагІйолларга дьллача Іалъьмате чоалхане йола Птоломея дунен геоцентрически система машеташ цаггара а дика хоаш болча наха мара хетаоагІойлаш хиннаш. Коперник церковни кинжизан дІа а кхайс, духхьал математикен астрономин Іомаш воллалу, хІьхьа денагІа мехкашца чоалхех» це дикагІа ма кхет, шийна гучадьлапчоч гьяина хьоачам па беш хиннан ма. Шиб образованин дІаэю лакхе белам болаш вола Коперник Итале а вахь, цига Болонски университете дена хьйнав.

Коперник Итале воагІача хана цун университеташкара гуманистически болаче ше кхоачагрбоачча кхиаш баьнна хиннаб.

Болонски, Римски, Парузйски, тІакІехь, юхьера а, Ферраръски университеташка гречески моти математикех, философе а литературера а правен медицинен Іомаш Коперника Эгіада математикийн астрономийн кхоллаяш полливинкаш деш.

Болонье ше воЛаш гІорвьяьнача астрономица Доменико-да Новарадца дотталъ болх кхиаш цхьаьна. Коперника, хІьхьа цунцара дега безам дІа па бовадан цІе меи яьккха ха а яькхай, цунах цийй хьехархо меттеп, доттагІа а доарІаш.

Новарадан цІи кхуьсуа хана саххетам чура Птоломея система дІайолаш хиннанаь Коперник, цхьабакъда, из цу хана цо хьедлаш система хиннаш. ГІад а ларха Іоайдаь цо из нийса ца хиллр дІаЬокхардола хІамаш.

Ший ферзна иза тІабоаяйта деиаш ит гергта студенчески шу дьякхеза Коперника Итале ший мехка яха цІавоагІдиге цхьаьца бахьанаш уьггтелаш тІехьа а доахан. Цхьабакъда, 1506 шера, кхы хьезала йиш йоацача вьяьнача тІехьагІа, Польше юхаьоагІа Коперник.

Раьза хиннача Вацепрода ший секретарален лорал ден хьожаву йиший воІ.

Боископа Лнибарски замке хьтаргахьа, ше дунен тІа яькккача хаиах этгара творческегІа дола яьх шу дьякхха Коперника. Краковне волча хана дог чу ецна. Итале дегІаяха йолаенна, космически идеин уьхаза сихха кхаьчаЬ. Масадоггйа бахьанагІа бакъ хета йиш йолаш да, дукхаьа 1507 шера, Лиидарке вахаш ше дьякхача этгара хьалхарча шера, Коперника мироздане шиЙ системана лард елаа хилар.

Наьна воша яенначуь тІехьагІа Фромборке вахаь дІа а ваза, цига хаионица декларан кхоачашце ЙОлаенна из.

Коперника шиЙ гелиоцентрически система керттера , положеноп лоацаеи лард йолаш. Цо ишта хььхенха этгара хьалхара документ хиннад «Сигалъра тельай лелаеш йолча Коперник Николай гапотезех лаьа ца ше из»зіамига комментарийн яхаш корта а болаш кулгайозонца оттаяь сочинеи. Коперника хьоттаяьча ворхІ аксиомех хІарпне кхаьаьрца. Цо ворхІнан лардаеи, масела. Планетий спутникаш йолга хайнадеи Птоломея системана Бутт а Малд а кхйе болаш йола ворххІе а планета. Птоломеен яьхьара, алкха цаІ мара йоаца центр Лаьтта а долаш, цунна гонаьх кхеташ доля сигалара телаш хиннад. Коперника хьаьна дуне систем терлипентрически яхаш я (голнос — Мьлх). Коперника яьхад, дуненна кхьезе латтар Мьлх йа, цунна гонаьхка кхет цунен хьесанера Лаьтта а яьнна мел йола лаьттенга. Цул совгІа, Коперника хиттачох, Бутт Лаьттанна гонаьхь а пун тІехьа цІиларх тара Лаьттанна цхьаьна Мьлха гонаьха а кхеет.

Тхъаь кхойтта шу дьяннача Іилмахочо революционни хьисанк кагІьай эзарап шерап хьалхагІа деиа дІабоаяйтаеи шиЙ системаг чески тІехьале. Цу балха тІа эгтара чІоагІагІа цецвоаккаш дап — бІу ца кхъжабеш по шиЙ уйла майра чакхъяккхаш. Хьалъалеча полнно шиЙ кхы болчу кулгаца бІаьцерениЙ ларда тІа Лаьтта Лаьтта хатекх хьа а дальхех, дунен яренашка гІолла гобаха доладелйёт. Бух болацча дигалеанкарах кхелла я яьа дьн догиа. «Дальа сибатехьен кушехьен» вола саг дунен юкъметтиге латтанга дІаволаш. Вопрос хьоанна дала кхелла я яьхар харц уьд.

«ЗІамигача комментареи» е кхама цІерагІа гІолла ерригача Европе церера ДІадарт тамашийна хьалхамах долча хабар йолаш хиннад кха вІашТехьлъаьккхан диларца доттагІий гІад а «кхувлаш, керда мел долучу моастагІий эгІан а кхувлаш. Белгалдаккха хоагІа. Коперника боккха аьттув хиларца шиЙ хьоллраман дьлъ католически кинпза лаьре лаьттача нерелй паргІата уйлае долаш ха енача юкъагІа. Коперника тешна халла хургдар, 73 шу мара на дьлнача хана шиЙ книжкаш деккардолуьх, хІьхьа цун системе бакъьлъ Бруно ЦІера га хьагоарг воагІах, Галилеен сиЙ довлергдолуьх.

Цхьабакъда, Кбпорника хайнад, хургдолчох гьяина хьалхагІа саххуьнна шийна а дьячеи воккхача йоацаеи дола кхаа цхьаьна хьа, мо юхатохардгдашлгеи шиЙ догмаш хардчеех къаьсташ берабоаяйтеи. ШиЙ идеаш шІайоаржкера йоаца. Коперника хиннад ма ца уьк ъьаллоацаргъаеш лекап цо. ЦІи хьанарча наха юкъе Коперника цІи уезаЙ Іилмахо - астроном хиларах лезв ца Іьа, цхьаьнга, экономист, инженер, лор хиларах а тарра. Оозабеам из беш, дог ШІена, хІамах хьеташ саг из хинна хиларах массане а сиЙ деин тешам бенпеп хинна ва.

Шиб балх кепатеха врабакхита да лоарлхаеи духха ха яькккай Коперника. Юхьера а, шиЙ этгара хьоачарга вола дегІаеи гон сотгаеи хинна Тидеман Гизе —Хемпеки епископ, хьлхдете а, цпЙ хьехархоа мутІахьа хиларах мара та вовзаш хиннача ученика Іоанн денар лекаеи. Цо хьа а сеца шиЙ фундаментальни балха кулгайозоьуь Нюрьберге — цу хана книжкаш мепадетташ хиннача центр. ЦІахьхьийта Коперника. 1543 шера кепатеха врабакхита до ЦІахьха а лергбоаяйтаеи йола адамаеи хьаькьала ткхоллам йІаьккеи йолаш.

«Николай Коперник Тарунский. Сигалърча сферай леламах...»

Книжка этгара хьалхара экземпляр из лечча дийнаьх енай Коперника. Мотт сеца хьалха хьоаннача книжка цъабе а делла, бІаргалъяжав цунна, цхьабакъда, уйлаш цу хана гаина кхычалъа хиннай цуьк.

Иштта чакхдьинад Николай Коперника вахар. СийлахьЬоккхача астронома кхиместех кащ мичах а хьа. Цхьабакъда, комплекс цІахьха а дожардоацца цун хьехама памятник.

А. ШАРНОВ,
Нохч - ГІалгІай Пачхьалкхен университета. преподаватель.

19 феврале 500 шу дуз Николай Коперник, Вселенех дика хІанзара Іилма доладель сийлахьоккхача нохчийн Іилмахо - астроном яьь.

СУРТА ТІА: Н. Коперник вьь мотт — город Торунь.

ЦАФ—ТАСС сурт.

СССР-ги ВНР-ги доттагІалеи вІаши новкъостал дареи Договора 25 шу дизарга

ДоттагІала карта хьалхашка

Вай ноахала бІаргагІчу хувделленнад континентий географически картеш, къмаЙ - коргатамукъаьех болаш баьхьа долаш керда шоай мукъаЙча паччахьалкхенаи хьакхувча хана. Цхьабакъда, лаьрххІа хьа боаккхачоа желургдолаш уьнна къьаьст - къаьстача мехкий географеи юкъе дацца хушшаеш а.

ХьажагІга, вай, масала, Венгри. Дерриг а итт шу мара ха йоаццан долча цун картех тІера вай лийхача а хІама хургдалаш Дунаййаворе е Ленинаворн яхараш санна йола ворхІ доацан, хІьхьа хІанз Саххалоибатта яьа проекташ мишленеш цаггара йолаш. Оттигера йоккхэ йоаца нах баха пункт белгалъеи болча ЗІамига тІадамийт мара корабонгІойбоалар ваййа. Цхьабакъда, керттерадр цунах лаьтта Іан. Гоннахьа уж керда соцналистически городаш хьаннанна еригача промышленни гигантий — дунаУйаворсеи металлургически комбината, леаннаворошки, химически комплекса. Саххалоибатторча йоккхача ТЭЦ-еи Цхьабакъда чакхлоахача заволен — юкъара хІамаи духха да: уж советски оборудованица кийчъеь я. советски бедал чакхйоахаи бу цар болх, советски специалистий новкъостча д ц а хьалъьяй уж.

Уж хьо город хиина а Іаи. Шийй кхо вза городи нах баха пункти тІайоачча Венгре дерригача географически атласах доттагІала атлас ала йиш йолаш да вай. Хіара городе болх беш я советски станоках, автомобилаш, машинаш, хІара городо цийй продукци СССР-е кхуьлийт. Шерагара шу массаза дола дукхагІа хуьт социалистически экономически интеграце Комплексни программа кхоачашъена дакъа доацан, цеттоп фабрикашцан заводашцеи кооперацин специализа ц ц и кІоарггьеи йола объекташ. Уж я Дьер (автобусаш), Айка («линеэм - длюминай программа»), Сикоцкехевпер (вычислительни техника), дукхха кхьярай.

Экономически гІулакхаи цхьа- на леладарах хьаннна Іаи доттагІаи. Венгрерча дукхха мотт гингиша бах гражданаш тІеи тІа дакъа йоацаи дишца ветеранашинтернационалистиш. Тха ренфьлиморча дукхха городаша родаш теха моттигаш а Советски Союзе (Сегед — Озесса, Сольнок — Таллин, Шалготарьяи — Кемерово, кхыяраш). Цар поадла каст - каста дІа-хьа делегаташ, туристаш уьнгт, въставкаш уьггтаю. Венгрерча кхъметтел эгтара ЗламагІйолча юртай библиотекашка а массаза хьажа хул Пушкинен Толстоен, Горьке а Маяковске а, Фадеевен Фелпмен произведеиеш. Молкарча оригпгача школашка эрсий мотт Іомабу кІоанча гражданашца. Тха хьалкъо еза моттигап санна лоарІаи дика леладу шоай захар фашисски Іазапаз Венгри мукъьаьккхар дугьа ДІадепнича советски гІемахой кашшп.

ХІонзара, даим керладьалаш дола Венгре карта — из вай паччахьалкхенай доттагІа карта да.

Советски Союзе Венгри халкъай доттагІаи, цхьана леладу гІулакхаш, вІаши ду новкъостал паччахьалкхенай политика а яь ДІаоттаяр 1948 шера. Тхъаь пхиъ шу хьалхарча дьа договор хинаиа тахкаь чакхдьинад. Идеини дерхІарапи пІаи хиларе лардв тІа лаггга шин мелхе маркисткэ - ленинекп партпп, правительствеп, халкъай доттагІаи гІаи цхьана леладу гІулакхаш шерагара шерага чІоагІагІчу хьалхад. Цудухьа 1967 шера, хьалхарча документа ха чаьх а яьлехьа, керда советско - венгерски договор дир доттагІала, цхьана гІумакхаи деладара, вІаши новкъостал дара хьакъехьа.

ДоттагІала прпнцппаи вай хапа а 25 шу хьалхарча хиннарап моргап я. Цхьабакъда, пхьапа леладача гІулакхаи долаюнш дІалаханга тхъаь пхиъ шера дикца шерделлад. Советски Союзаца цхьана дуйен халкъашта юкъерча коммунистически болаш цхьоаргІо дІахо чІоагІъера тІехьа плтг Венгри, аЙхха цхьана гІулакхаш леладу по Варшавски Договора организацеи ВІашп Экономически Новъостал дара Советеп. Дуйеп халкъашта юкъерча арене, СССР-о а санна, Индонпзе бокъонца бола машпп кхаоттабор духьа, Гаргарча Малйбоаленера доп пийхопца кхоастапар духьа, Европера кхоккам дІахо кІаьбдарп ваЙ континенте кхерамазап ер шпче система хьаьрп духьа кхоасам лоаттабу Венгре.

Шпп партеп правительствап масее лоарІоалъьеш гІулакхаш цхьана пийдеш чакхдоахача бокъхача лоархІаме да вежарашца долча вай мехкий кулгалхоп каст - каста вІашагІбеттабаларп пер цхьана новсультареп ярп. Советско - венгерски доттагІаи дегІадоаладелча лоарІоаме вела хилар ДІадаха ' ну чакхдолаш КПСС ЦК Генсекретарен, секретарь Л. И. Брежнев керте латтача Советски партийн - правительственни делегаце Венгре йиъьча яхапгах. СССР вакхалш цхьай наЬлас бах вежарий саппа тІаийпар ВНР кхъьегамхоша.

Из визит бакъап долаш, Челельски комбинате хиннача советско - венгерски доттагІала мотпеге ше кхамьал деш новкъоста Л. И. Брежнева аьнна тайпара, «керда бокххо тІа бакхар цхьана леладу советско-венгерски гІулакхаи дегладоаладелара дакъе. Кхы тІа а чІоагІаир зайпа юкъерча гІулакхашка къаьстта белгалдьлаш дола дегай пІепал, вІаши кхтера тешам, дІа-хьа дупгар кхтеладлга. Вай цхьапц деладеча гІулакхий дорригача лоарІоамегІарча дехьаюнча дика пересстаиаеи белгалъяй, пудухьа шеко яц, вайпа юкъера бузззамаи дІахоргча шеранка кхы а бократечіеи аЙхгіеи хургхилараи».

И. КУЛЬЧАР,
венгерски журналист.
(АПН).

Шоаттаден оагIув

Саламан ОЗИЕВ.

СОГА ВАХАР ДЕЛАКЪЕЖ

ТIа ма гIерта сона, къонахаш,
ТIехьа Iоажа теххаеш.
Хувнарсыц Iа дега оамал,
Цунна къонах, вахар ваш.

ДегIах пахашк е ма гIерта,
Хьайна моге, дог къаде.
Цо ангал со са ца къерда.
Цо ангал Iа яхар де.

Къонахаш со тахаминалца
Чам бин а вахьнанаш.
Цкъа цунах сай дог Iаббалца
Къонах йовза безам бац.

Хьалхайоахаш дега къонах,
Сога вахар делакъеж.
ГIоза малх а тахан сона
Селханарчу гIоза нах!

Безам ба са дIахо ваха,
Къонах, ираз хестаде.
Мелла дIаьха дале вахар,
Дахьенна из сеназа.

Хестаяйта сога Дахье,
Хестабайта гIоза нах!
Валийтал со налеш дахье
Сийлахь волча Ленинах!

Гаьнаяла сона, къонах.
Хьайна Iоажа теххаеш.
Сона-н ца ду Iа хьай оалал —
Дега дахи къонах эш.

ОСМИЕВ Хьамат

СОНА СА МО ДУХКА БЕЗА

Сона са мо духка, беза
Кхийтта боагIа моажа малх.
Ший зIанарап лаьтта хийца,
Цу лаьттарчу маха меттех,
ХIара бахьна мергIанга а
Цо шен йоккха техкаеш,
Из камарша болиндац,
Сона духка беза малх.
Сона са мо духка беза
Денал долаш бола нах.
Айса царна бIаьна оагIув,
Мелла йоккха хало ярах,
Ваьча наьна безам сайна,
Сай тешаме боландаь,
Царех сс шек доанандаь
Беза сона кIантий — нах.
Сона са мо духка еза
Кхаьча лаьтта сомий беш.
Наха ба чаме сомаш
Цо цар кара кхудолндаь,
Цу кхьаьчаь сомий бешв
Iура - сара. наха тоьм беш,
Оалхазарашг декандаь,
Духка еза сона беш.

ГАМБОТОВ Борис

НАЬНАГА

Со велаш волча хана,
Елаш хиннай хьо!
Сона во дар хилча,
Ехаш дийнна хьо!
Дикача наха нийсса
Со ткъесе гIерташ,
Ден а бчс а са ца доIаш
Iайха йоккха хI ткъкхаЙ Iа.
Иззаш сона хало вза,
Дуккхаза дагахь гIайгIа йича.
Алап сога, нана, бакъдар.
— Хьайна маша яьжай хьо?

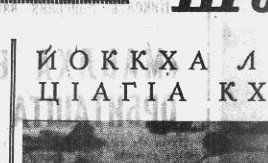

Дуккха хI я Калинина цIерагIча поселке яхача Куликова Надежда Андреевнас шай цIагIа лимонаш кхею. Цкъацоаца йоаккъ яхьаккъ-нега кхаччалца лимон йоаккъ цо цхьаш гаьнн тIара. ХIьата уку цIера Надежда Андреевназ дикагIча гамна тIа цхи лимон мара кхаьчаене я уж геттара йоккха я. Царех эгIара йоккхагIоо 500 лимон.

СУРТА ТIА: Н. А. Куликовас кхеьв лимоня юкъера дозал дола апельсини.

И. Плиева сурт.

ХАШАГУЛЬГОВ IАЬЛА.

БЕРАШТА

КIОРМАЦАШ

Малх хьеж. Ара йIайха я. Шн кIормаш дагIа цIеи тIехьашка тархе тIа. ЦаI Iьарж — мора да, ткъамаш тIа цIе тIазламаллаш а латташ, вож — лимона жъюр санна IажагIа. Дукхха ха яц уж, шоаш Iашо кхьеза яхьаьча тоха а тIаца Iодьашна. Гой. хIанз малхе шоай ткъамашц докъалдеш, деIламаш йоаккеш дагIа.

— Сома мала дальар хьо, ва йIиллаг? — хетт цхьанне-

— ХIаннза. цхьа ах сахьат хьалха, — жоп ли вокхо.

— ГIа гуш уллар со. Цхьа хоза гIа. Аскан тIайхача дийнаъь ши йисте со цхьа кIайна лиьлера тIа теххалуш дагIаш. ТIаккха, цхьа доашга кIада хечыьг тIа в юкъаш, эIамига кIаьек воагIар хьона тебаш сона тIа. Со лаца воагIаш хургбар из. Цох кхераенна гIатта дагахь, хьалхъоосалушпеьх, сомадалар со. Аз бIаоргш хьалекхача, малхха эIы сона духьхьа Iогlаэтта латтар. «АхIа, — ааьлар ас, — дахьа бIаьсти-м яьнна?».

— Со а дахьккхар-кх хьона цу малхха эIанаро сома, — юкъе яккхар вож — ТIаккха, ва йIиннлг. цу вайна тIа корта хьалха тхоонах! Iомчоллаенна иллар фу тIамга яр? Доккхий ткъамаш а долаш яр-кх из. Из а, вайна сома а яьнна, араяьлар.

— Имаьшц бар из.

— Из фуй Iомаьшк?

— ГIетташ бола дахка. „Бурдолг а оаа лох.

— Из а, вай санна, Iашна тхьайса уьл мот сома.

— Улл-те.

— чIаьхиллаш де вай?

— Ховрздий хьона?

— Сона хIана хов из, хьона хI мегаший?

— Хьаьоле хIаьта, кхадж тохарга вай.

Хьусен раьза а хьле кхадж тох оаха цIилеторгех. Лоацаг1бар сонц кхоуп. Уйла ю аз мамас чIаьхиллаш мишта дора. Кеффаз сода а тессе, из кега а йий.. Тхога кефир iмчий. Кефираз а дикагIа мерза шурд ма йий, цу тIа холодильникна ху лаьтта шийла хилча.

Сода чутессача мамай кефир санна чоаш а беш совсан шура. ДухкагIа тосс аз сода. ХIама хилан. Хур цIала хьох дале, шура чуяеп аз хьоразала. Бурилгаш а хулаш вIашагIа лата тигац цIепоаш.

ЦхьаьккIа йича а бекъаш бол. Уйла ю аз фу дечх бакъаьха дар-хьоГ, яхаш. Юхьера а дагадох сона де дезар.

— Хьаба, — ях за, — дIара ий.

М.-С. ПЛИЕВ

МИШТА "КИЙЧДИР ОАХА ПХЬОР"

ДУВЦАР

— ХIанз фу де воал хьо? Худар де дага-м дехадац хьона?— хетт Хьусена.

— Дехадац! Хьаба ий. Хьусенъ хьабенача кIада яь чу бот аз юкъе хьоара бурилгаш йола бох. Дика сай кулгаш а дале, массеж фуъ тох аз бедах. Тайжка Iагаца кегабу кхарза кийчду фуаш кегадеш санна.

—Ма ѣоара, — йоах Хьусена,— пирог е хьо возлле аз?

— Пирог е-м валлаш, бинъда, локъамаш е-м воал! — ях аз.

— Приметийка хьал а лотайййя тIаоттаде йоалгIр.

— Генарий дъттала Iагаца, мамас сашка, кIезиг-кIезига Iочубулл аз йоалгIо уу бол.

— Iовдал! Iаьхьа йIайха хила езаший бол Iочубуллаш хилча? — цIогIа дегт Хьусена. Бод гов юзача хилараех дIа-юха а бахе вIашагIьув са массе локъам. Лаьхе гIолла чопаш а бин дел генарий дьатта.

Хьусен вед.

— Фуд уьхаза, — ях аз, — хьо вела?

— Хьай кочага Iохьажа? — юха а вел Хьусен, Дьаттан бедов йолий са кIай хоч. Из-м аз школе водаш мара тIа а мича юкх.

— Корта мича бар хьа? — хетт Хьусена, — тIолг а кIай халат а ма дий вай цIагIа.

— Хьайна ишта деррига хоша хилча Iайха е мегаший Iа локъамаш.

— Мегаш дьара, Кхаьж тоха дагадехар хье вий хьо? Волче хьае Iа. Дагадоагlий хьона, 150 кхаьж а теха Iайха со сарралца кIоригаш тIехьа йола котам лорзеш воагIавзь. Хьо футболах лов1аш лийлар, кхойтта кIоригг тIехьа йола нана боарза котам йоажжер ва яр, яхаш...

Хьайоал хьалхара локъам. Iавька чура йоха а йоаш хьалха хьалъаш аз локъам. Сихха дьалгIеттс ъьа тIа а вай, мIарана хьал а ийше локъама йистилг кхоал Хьусена.

— Iовдал! Тух хIана текадац Iа? — цIогIа хьех Хьусена. — IIхьа пунт сода а теха бода боабаб Iа.

— ТIаккха мара дагадохаш сона йIайс иа теха тух. Вий бизне чуюоттотт — чура хьа-а яйше тух тосс аз бедалла.

— Ай, хIанз фу леладу Iа!,— ва а вай тIаккет Хьусен. Кlессе со дIа а вахийте Iагаца хьалъш цо из чутесса тух. Цул тIехьагIа тIолг кач а хьле пIьош хьал а хьакъе бол тоабе дIаотт из. КIеи-кIезиг хьона чу а тесса цебабу до, бод. Юхьера баев а бедле чам мишгаб хьожж. КIеззига тух а теха юха а жегабу...

Дьатта чу а дette кхоккайлит но Iаьхьа. Цул тIехьагIа IамминIамига бол Iо чу а бахаш локъамаш е волалу. IIIаста санна пIе оагIоп а йоаш хозз хул цуи локъамаш. Дог отт цIе. IIаккайба со локъам хьанца воаллашехь кулгаш тIа я етIох» яккхийташ Iар дийгIаьй сона воанас.

— Iайха дергдар дьа а, хьай мел йола поарз гоозал хьатьехка а ваьнаь хьо. ХIанз хьайна ас истола тIа пхьор Iоотгадалца хьал ма хьалаьх!

—Кэы «чIнкъ»м» дарра доакхаогдан, воашкг! Хьал а ма хьоргган. Мичаьа вагIа веза са?

Эгlазвахар дIа а далье сийрдаIола Хьусена яьа.

Локъамаш во яIар, сона хьаж еттапол а.

— Гой хьона, — йоахар Хьусена, — массе а хIама ха дезаш да хьона. Баге шаьра дуй а хьаде яттача кортагу IIамма а дац, — йоах Хьусена пIенкхиттз.

— Фуд уьхаза, — ях аз, — хьо вела?

— Хьай кочага Iохьажа? — юха а вел Хьусен, Дьаттан бедов йолий са кIай хоч. Из-м аз школе водаш мара тIа а мича юкх.

— Корта мича бар хьа? — хетт Хьусена, — тIолг а кIай халат а ма дий вай цIагIа.

— Хьайна ишта деррига хоша хилча Iайха е мегаший Iа локъамаш.

— Мегаш дьара, Кхаьж тоха дагадехар хье вий хьо? Волче хьае Iа. Дагадоагlий хьона, 150 кхаьж а теха Iайха со сарралца кIоригаш тIехьа йола котам лорзеш воагIавзь. Хьо футболах лов1аш лийлар, кхойтта кIоригг тIехьа йола нана боарза котам йоажжер ва яр, яхаш...

Хьайоал хьалхара локъам. Iавька чура йоха а йоаш хьалхаш хьалъаш аз локъам. Сихха дьалгIеттс ъьа тIа а вай, мIарана хьал а ийше локъама йистилг кхоал Хьусена.

— Iовдал! Тух хIана текадац Iа? — цIогIа хьех Хьусена. — IIхьа пунт сода а теха бода боабаб Iа.

— ТIаккха мара дагадохаш сона йIайс иа теха тух. Вий бизне чуюоттотт — чура хьа-а яйше тух тосс аз бедалла.

— Ай, хIанз фу леладу Iа!,— ва а вай тIаккет Хьусен. Кlессе со дIа а вахийте Iагаца хьалъш цо из чутесса тух. Цул тIехьагIа тIолг кач а хьле пIьош хьал а хьакъе бол тоабе дIаотт из. КIеи-кIезиг хьона чу а тесса цебабу до, бод. Юхьера баев а бедле чам мишгаб хьожж. КIеззига тух а теха юха а жегабу...

Дьатта чу а дette кхоккайлит но Iаьхьа. Цул тIехьагIа IамминIамига бол Iо чу а бахаш локъамаш е волалу. IIIаста санна пIе оагIоп а йоаш хозз хул цуи локъамаш. Дог отт цIе. IIаккайба со локъам хьанца воаллашехь кулгаш тIа я етIох» яккхийташ Iар дийгIаьй сона воанас.

— Iайха дергдар дьа а, хьай мел йола поарз гоозал хьатьехка а ваьнаь хьо. ХIанз хьайна ас истола тIа пхьор Iоотгадалца хьал ма хьалаьх!

—Кэы «чIнкъ»м» дарра доакхаогдан, воашкг! Хьал а ма хьоргган. Мичаьа вагIа веза са?

Эгlазвахар дIа а далье сийрдаIола Хьусена яьа.

Локъамаш во яIар, сона хьаж еттапол а.

— Гой хьона, — йоахар Хьусена, — массе а хIама ха дезаш да хьона. Баге шаьра дуй а хьаде яттача кортагу IIамма а дац, — йоах Хьусена пIенкхиттз.

Спорта хоамаш

САЛМАНА ТОЛАМ

Дукха ха йоашаш вай республика «Къаьстагана резервш» яхача ший лоIамагIа йолча общества спортсменаш г, Тбилисе хиннача кIалтохаргах латара лучеи хаькъашта тоькъеш турнире дакъа лаьца ираьккхина.

Йалхайта мехкара спортсменаш бар йхьашка дакъа лоаиаш. Уж бакьлкабор Болгарера, Венгрера, Турцера, Польшера, кхыдолча мехкашкара.

Шоллагlа моттиг яькккар цIи хеза волча вай республикера спортсмена Хасимиков Салмана. КIалтохаргах латаш Салмин котвалар Иразерча, Венгрерча, Турцерча, Польшерча, спортсмеи. Хlинз Салман Болгаре хурглйолча Европейскн чемпионате дакъа лаца кийчуур ва.

Тбилисе хиннача турнире шоллагIа моттиг яьккхар Тунгаев Беххана а.

Б. ЭСМУРЗИЕВ.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯЬККХАР

Вай республика акробатаи г. Ореле хиннача российски «Къаьстагана резервш» яхача спортнин обществаЙ командашта юкъе дакъа лоацаш хиннаб. Йоккха спортгнин говзал, опыт йолаш яр цига IIаIIIкхийтта. 10 команда. Цхьабакъда вай спортсменаша хьалхара моттиг яькккар.

Тёхдика чакхъяьккар, спортнин этаьп вай акробатина вежжарша Васнлеи Ягаьнтоп Шимкевнтар, С. Андроновас. Уж спортсменаш «Къаьстагана резервш» яхача Центрально спортнин общества спортивни яьжьика юкъе дакъа лаца Iийра.

В. БОРЬКИН,
«Къаьстагана резервш» общества председателза заместитель.

ШАХМАТАШ

Кхоалгlа тур чакхъяьнай республнке хIаьнаюха юкъе шахматех хьалхара моттиг яькхара йолча чIаьнка.

Сакъердане хилар. Л. Шматоваси М. Красноваеи , ловззаь парти. Паотн чакхйоалгlан Л. Шматовас яьккхача пешкю котьалйтар яз. Хачатурове эшайир Л. Солодовикова, Н. Осиповас Н. Соломекина.

ХIанз хьалхара моттиге я 2 очко яькха Л. Шматова.

ШАШКАШ

Ворхlлагlен бархлагlен турашка лайзеб республике эрсий шампанех хьалхара моттиг яькхара йолча яьжьика дакъа лоацаш спортсменаш.

Турнира лидера М. Шубина ша бир М. Имбриева Д. Орленоки, В. Газалапова — Ш. Астемирови Н. Шикарбекова — Д. Докпаева — А. Германови, В. Гандлуаеи.

Бархlлагlча туре хьалхара разряд йолча М. Имбриева хоза эшайир СССР спорта мастерала кандидат А. Мухин.

ХIанз хьалхарча моттиге ва 6 очко яькхха хьалхара разряд йола М. Шубин.

В. ЛАНСКОЙ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

17 февраль

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 17.00. Лекционни зал. «Со — Советски Союза гражданинан яхь тематически сайре. 18.00. ГИПЗ общежити. «Аз сайду Советски Эскимо» яхь тематически сайре. 18.30. Лекционни зал. «Механизмен континентални подвиг» яхь лекционни. 19.00. Хlинзарча бальни калландай школа оттачи сайре. 20.00. «Современнаха музыкальни ритмаш» концерт.

И. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 17.00. «Къаьстагана Советски Союза гражданин» яхь тематически сайре. 16.00.Сихьте дьалча дезо. 20.00. Съезьет далалла. Бог беш хургйе машиннлъбольной сийлен музей.

Химический культура Дворец. 14.00. Граждански Сийлахь-бокхача Дайнехача тIемацца дакъа лоацаш вIашагIьстатар хургда. 17.00. Вокально - инструментальни ансамбля концерт. 19.00. «Къа волгогрессивни формацин клуб. «Къаьстагамхоота коммунистически идеаш балара сонтехьа права лоарIаьма» яха лекци. 20.00. Ве-2 йола общежитн. Советски боазанчоь А. Фадеева яхь тематически сайре. 20.00. Ве-2 йола общежитн. Советски боазанчоь А. Фадеева яхь тематически сайре.

«Красный молот» завода культура цIи. 17.00. Болг беш хургйе Iалам дезарий клуб.

18 февраль.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 17.00. Лекционни зал. Кlиранделеи клуб. «Искусствен вода — полезньлмаьлн». 18.00. «Мырзи кхаьлгаи лорабеш доле Советски Эскара яха лекци. 19.00. «Химфонфаль-маш гойтарза. 19.00. Йоккха зал. «Мышкинский» театрен театрза спектакль.

И. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 17.00. «Iоажжа эшаьь вахк яха лекци. 14.00. Сихьт дьалча дезо. 16.00. Сихьт дьалча дезо. 16.00. Сихьт дьалча дезо. 20.00. Съезьет далалла. Грозне 2—4 градусе йоллаш, йIайха хила я тарлу.

Метеостанци.

ТЕЛЕ-ВИДЕНИ

17 февраль
I ПРОГРАММА

16.00 — Восбола телезвездеи. «Музыкальни вIашагIехетараш». И. Богословски иллеш. 16.45 — Восбола телевидеи. «Хьайбай дуней чуьхь». 18.00 — Кереадараш 18.10 — «Польски альбом». Художественни фильм. 1-гIа серн «Марина». 19.30 — Восбола телевидеи. Хоккей. «СССР чемпионат. «Динамо,Я» — «Крылья Советов». Ахьа период. 20.15 — «Москва концертна залашкаллаш» концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Восбола телевидеи. «13 гIалаь» эха мишаттоаЙ телевизионни театр. 22.35 — Спортнин программа Цуа тIехьагIа — кереадараш, перелачай программа.

18 февраль
I ПРОГРАММА

16.45 — Восбола телевидеи. «Кинокъабарий клуб». 18.00 — Кереадараш. 18.15 — «Нади-73». 18.45 — «Польский альбом». Художественни фильм. 2-гIа серн «Анна». 19.50 — Хоккей. СССР чемпионат. «Химик» (Воскресенск) — «Спартак» (Москва). 2-гIен 3-гIен периодаш. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Кинозверорма. 23.15 — Спортнин программа. Пистельча — кереадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

13.30 — «Седьскоэ». Октябрятата поаста передача. 13.50 — Художественни фильм «Ференц Лист». 1-гIен. 2-гIен серш.

РАДИО

17 февраль

6.30 — «Юртарза вахар» (иохчий мотталз). 6.45 — Объявлешш. 6.55 — Хлотам. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомолскоэ племя» газетай обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Концерт (иохчий мотталз), 14.00 — Альманах «Ломани Iуйре» 1973 шера. Беседа (гIалгIай меттала), 14.20 — «Къонах» (эрсий меттала), 14.45 — Партийни пропаганда энтузиасташ (эрсий меттала). 15.15 — «Цlе сийлаш» (гIалгIай меттала). 15.35 — «Литературни Иохч - гIалгIайче» (эрсий мет тала). 16.00 — Юртбохамза хьехама радиошкола (гIалгIай меттала). 16.15 — Юрта боазам хьалхе долларзаита лаьоIа концерт (эрсий меттала). 16.45 — Очерк. «Вахаре ихоачаше лерхIар» (иохчий меттала).

18 февраль

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъа» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — Шоаш дуккаеза ашарш. 15.15 — «Къона IIехье» (иохчий меттала). 15.35 — «Юрта - радиоза». Корреспонденцин (гIалгIай меттала). 15.50 — «Кlиранден музыкальни программа» (эрсий меттала). 16.20 — Радиокомпозицин «Сийле хийла Советски салтечуна» (иохчий меттала). 16.40 — Школьни глобус (эрсий меттала).

Къильбаседа Ирланде столица Белфаста оккупированни городз сибат да хIанз. Вокзалашка, автобусни станцешка, майдашка, улицашка, болхлой кварталашка гIулаьк лелаДеча районашка английски салтий чIогIлаьа-ха оттаьадь.

Городе дIаьо я гоназ деш, чужьежаш, пах лувшаш, топаш шиьлано дов лелхаш да.

ТАСС фотохроника.

Спортсменаш — Сийлахь-бокхачу Дайнехачу ТIемацца дакъа лоацаш вIашагIьстатар хургда.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СИЙЛЕ ЙОАЦА АВАНТЮРА ЙОХАР

ДIаолахача кIиранделйначь родезийски Iаьдралашц бутт гаргта ча хьалтагIа поазш дIакъаьлла хиннаЗамбиара доазуа юха а хьаделларах цкъа ун уьйра вшар гуш санна шаьва гуш дар вож оагIув котьалар. Цъьабакъан, хотало яькхаро цуьа Замби хинна Iап, хIаьта яйшар Родезе цхьа расистски режим хинна Iаш.

Родезийскн Iаьдралаца, Замбеи цIиделлина лаьлле экономически блокада а оттаяь, мегиттад замбийски пIаста родезийски машиннлъашка гIолла дIакхаьхьар. Цъьабакъан, Лусака ч. правительства ъьатIанйаллаш тоай наиыьашна гIолла цIаста дIакхаьхьара телгча малхах шоашта дIоаолаш яьа бохам болаш яьа бохам болаш яьа ялайса Родезе территоре тIа гIелла. Цу тайпара жоп дIаоьхьа тоъал йоккхий экономически ладоаш тIехдоачайора цунна.

Цъьабакъа, расистски шантажа кIиланлазар Замбе. Президента К. Каундас бакъдар Замбабве африканскнн халкха кортамукъаланг къоьсам ший мехко хьаллоацаш хилар. Замбе правительства цоашта доалалахара африкански мехкай воаьзостала силка вIашатIелъаьккхаш Танзане напкъашкен порташкен гIолла мухьаш дIа-юха кхуьлыга.

Родезийскн Iаьдралаца, Замбеи цIиделлина лаьлле экономически блокада а оттаяь, мегиттад замбийски пIаста родезийски машиннлъашка гIолла цIаста дIакхаьхьара. Лусакаца ч. правительства телгча малхах шоашта дIоаолаш яьа бохам болаш яьа ялайса Родезе территоре тIа гIелла. Цу тайпара жоп дIаоьхьа тоъал йоккхий экономически ладоаш тIехдоачайора цунна.

Замбена расистски блокада оттаяь хиннача лелоккха ший лоIагIа дечча Африка хьалхасхар, шу хьекхаца ший чIоагIа солидарность хилар, цунна практически эффективни нокъосъоал де ше кийча хилар. Замбена дIаьо ноакъостала Iаннга дарг ца хилар дуьх хIанз Танзане, Замбе, Замра президентн переговораш йолча хана. Цу деша чIоагIа уйла тIайоаяйт африкански цIьсаrIоп Организацне министрн Совета хIанзарча несс я. Гучюк, ший муъкIарIарча Африка хIанз колонализмам расизмам тийпача балхазта духьлара лелаеча кердача стратегена юкъара лоарI Замбе Гулаьккех.

Родезийскн Iаьлалцш Замбена да доазуэ хьаделлинза цу йоалаш этта дн хьатIаккхаче, хьалххаIа ООН Хlераьмзен Совето хьалйайдар цу мехка духьлара блокада кхы мел йола провожденин сомаелга а хIьта ишта Родезе ра кхулбелхенафрикански бIу плабутнта а. Замбе дехар дарах гулаьчна Кlераьмзен Совета цу резолюше бакъдар Африка кортамукъаланна тIехьара хьоьсам ха дIа ме йоаа духьлара дуьген кхы мел йола провожденин хIанз. Континента кхулбелхене хIанз латтача событеша хьахьокх, из кхьосам, кьонача шоай лоIамеча пачхьалкхенхий цIьсаrIонах, социалистическн мехкаша, деррида прогрессивни назаша деча новкхостала кор гIорлола г е ешдерцуп латташ хилар.

А. ДОЛГОВ.
(АПН).

364051 г. Грозный-51, Ленина улица 11 (3-гIа этаж) Телефо наш: редактора — 3-44-06; редактора зам. — 3-39-11 бехткоккама секретара — 3-34-38; партийни ахарен культуран отделий—3-61-46. промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3.44-06; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30, отдела сельского хозяй ства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

СФ05050. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцне проспект 7/84. Типография «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 1824.